

Novetats al numerari carolingi. Carlemany, diners de Girona i Roses. Lluís el Piadós, 3 diners de Barcelona.

JORDI VALL-LLOSERA I TARRÉS¹

El numerari carolingi català continua essent el gran desconegut en comparació amb la resta d'emissions. Amb prou feines podem situar-les en la cronologia que acoten el regnat del seu emissor, o tot just en les dates de domini de la ciutat i, per tant, quan s'hi hauria pogut instal·lar la seca. La documentació numismàtica, essent benèvol, és més aviat escassa, i els exemplars coneguts no s'allunyen gaire d'aquesta realitat. Els casos de Carlemany i Lluís el Piadós en serien clars exemples.

Ara per ara, el treball bibliogràfic de referència és el corpus de la moneda catalana comtal d'A.M. Balaguer (BALAGUER), i tot just podem comptabilitzar-hi un total de 27 exemplars a nom de Carlemany i Lluís el Piadós del valor d'un diner i repartits en les 4 seques conegudes: Barcelona, Empúries, Girona i Roses.² En aquell moment, no es coneixia l'emissió d'òbols ni la de cap tipus de valor de la seca de Girona del Piadós.

	<i>Valor/seca</i>	Barcelona	Empúries	Girona	Roses
Carlemany 768-814	Diner	3	2	3	1 (+ 1) {n. 8}
	Òbol	-	-	-	-
Lluís el Piadós 814-840	Diner	9 (+ 3) {n. 1, 7 i 9}	8	-	1 (+ 1) {n. 2/4}
	Òbol	-	-	(+1) {n. 5}	(+1) {n. 3/4}

Resum del corpus d'A.M. Balaguer i de les novetats a dia d'avui. Entre parèntesis, el nombre d'exemplars que han aparegut, i entre claudàtors, la seva font de procedència/referència.

1. Investigador numismàtic. Membre de la SCEN.

2. A.M. Balaguer atribuïa els diners amb llegenda RODDA a Roses (Alt Empordà) basant-se, principalment, en les dades arqueològiques i les troballes monetàries a Roses mateix i a la veïna Empúries. Les altres dues possibles poblacions a què atribuir el taller eren Roda de Ter (Osona) i Roda d'Isàvena (o Roda de Ribagorça, Ribagorça).

D'aleshores ençà, les novetats s'han anat succeint amb comptagotes, però amb una importància extraordinària.³ Així, tenim que en els darrers 18 anys han aparegut un total de 7 exemplars, 2 dels quals aparentment ja formaven part del corpus de Balaguer, o el que és el mateix, 5 nous exemplars inèdits han estat publicats. L'aportació d'aquest article és notable, no només pel nombre, 5, tants com els darrers 18 anys, sinó pel fet que 4 d'ells presenten encunys inèdits que ens permeten créixer en l'estudi del corpus.

1. El juny del 2009, OGN *numismatique* subhastava un diner de Lluís el Piadós de la seca de Barcelona (OGN).
2. El 2010 se subhastava un segon exemplar conegut del diner de Lluís el Piadós de Roses (CGB). Prèviament, havia aparegut en un portal de subhastes a internet.
3. El 2011, l'òbol de Lluís el Piadós de Roses (BÉNÉZET, LETHO-DUCLOS & SCHIESSER 2011), que prèviament era donada a conèixer en un fòrum d'un portal francès.
4. El 2012, en un treball posterior, els mateixos autors donaven a conèixer el segon diner de Roses a nom de Lluís subhastat anteriorment (BÉNÉZET, LETHO-DUCLOS & SCHIESSER 2011-12).
5. El 2014, l'òbol de Lluís el Piadós de Girona (CRUSAFONT & GELIS). Era la primera moneda coneguda a nom de Lluís de la seca de Girona. El diner, encara, resta desconegut.
6. L'abril del 2014, sortien a la llum dos diners a nom de Carlemany de les seques de Barcelona i Girona, que segons sembla, eren els exemplars catalogats per Balaguer amb els núm. 3-3 i 4-2 de VQR, els quals eren dibuixos i no gaire exactes (AUREO&CALICÓ 2014, lots 207, de 1,26 grams, i 208, de 1,18 grams).
7. El 2015, rebíem la notícia del desè exemplar conegut del diner de Barcelona de Lluís el Piadós (subhastat posteriorment per ELSÉN).
8. L'abril del 2017, un segon exemplar conegut del diner de Carlemany de Roses (AUREO&CALICÓ 2017, lot 13, de 1,04 grams).
9. El novembre del 2017, el darrer exemplar aparegut de Barcelona a nom de Lluís el Piadós.

Comprovem, doncs, que les emissions carolíngies de la seca de Girona i Roses es redueixen, a dia d'avui, a un limitadíssim nombre d'exemplars; en tenim prou amb els dits d'una mà per a cadascuna d'elles: tres diners a nom de Carlemany i un òbol de Lluís el Piadós per Girona; i dos diners de Carlemany i altres dos di-

3. Cal destacar la descoberta dels òbols a nom de Lluís el Piadós de Girona (CRUSAFONT & GELIS) i Roses (BÉNÉZET, LETHO-DUCLOS & SCHIESSER 2011).

ners i un òbol de Lluís per la seca de Roses. En valors absoluts, es tracta d'unes xifres molt "allunyades" dels exemplars coneguts emesos a les seques Barcelona i, fins i tot, Empúries. Ens centrarem en aquestes dues seques i llurs novetats.

Carlemany, diner de Girona.

BALAGUER núm. 3-1.

Diner 1. Pes: 1,38 grams. Ø 20,2 mm.

Anvers. + CARLVX REX FR. Creu interior.

Revers. + GERVNDA. Monograma de KAROLVS. La llegenda comença a les 5 respecte a la posició vertical del monograma.

BALAGUER núm. 3-2.

Diner 2. Pes: - grams. Ø 19,2 mm.

Anvers. + CARLVX REX FR. Creu interior.

Revers. + GERVNDA. Monograma de KAROLVS. La llegenda comença a les 11 respecte a la posició vertical del monograma.

BALAGUER núm. 3-1. VQR (?) grams. Ø 20,2 mm

Diner 3.

Anvers. + CARLVX REX FR. Creu interior. Al'exemplar fotografiat, s'hi pot comprovar que la llegenda comença a les 11 respecte a la creu interior (simil·lar al Diner 2).

Revers. + GERVNDA. Monograma de KAROLVS. La llegenda comença a les 7 respecte a la posició vertical del monograma.

AUREO&CALICÓ 2017 (1,18 grams)⁴

(x1.5)

Es dona per fet que l'exemplar dibuixat i el subhastat eren una mateixa peça, però és notòria la seva diferència, visible en l'inici de la llegenda del revers, a les 5 i a les 7 respectivament.

Col·lecció privada

(x1.5)

Diner 4. Pes: 1,13 grams (cospell faltat). Ø 20,1mm. INÈDIT.

Anvers. + CARLVX REX FR. Creu interior. La llegenda comença a les 12.

Revers. + GERVNDA. Monograma de KAROLVS. La llegenda comença a les 12 respecte a la posició vertical del monograma.

Aquest nou exemplar que publiquem⁵ és especialment interessant per presentar encunyats inèdits, tant per a l'anvers com per al revers. L'anvers segueix la tipologia dels anteriors, amb l'inici de la llegenda al capdamunt de la creu. En el revers, hi trobem la principal diferència; és l'únic conegut, que, a l'igual que l'anvers, mostra una llegenda que comença a les 12, per sobre el monograma KAROLVS; és a dir, tant anvers com revers formen una composició totalment regular i centrada pel que fa a les llegendes i estampes interiors (creu i mono-

4. Aquest exemplar, juntament amb el de la seca de Barcelona del mateix monarca, foren adquirits pel *Museo Arqueológico Nacional* (Madrid) i resten actualment exposats en el MNAC (Museu Nacional d'Art de Catalunya de Barcelona).

5. L'origen l'hem de cercar en una troballa fortuïta en una població veïna a Carcassona, juntament amb un altre diner fragmentat de Carlemany de la seca de Melle.

grama). També cal destacar que totes les A són sense travesser, mentre que en els altres exemplars les podem trobar tant amb travesser com sense. La resta de lletres segueixen els trets habituals, amb traces rectes i els típics triangles, principalment visibles a les lletres C, E G o R.

Carlemany, diner de Roses.

AUREO&CALICÓ 2011, lot 18
(BALAGUER núm. 1-1)

(x1.5)

Diner 1. Pes: 0,8 grams. Ø 20 mm. (cospell fragmentat).

Anvers. + CARLVS REX FR. Creu interior.

Revers. + ROD + DA. Monograma de KAROLVS. La llegenda comença a les 9 respecte a la posició vertical del monograma.

AUREO&CALICÓ 2017, lot 13

(x1.5)

Diner 2. Pes: 1,04 grams. Ø (20 mm. aprox.). **INÈDIT.**

Anvers. + CARLVS REX FR. Creu interior.

Revers. + ROD + DA. Monograma de KAROLVS. La llegenda comença a les 9 respecte a la posició vertical del monograma.

Aquest diner, subhastat el 2017, amb llegenda *RODDA* és, a dia d'avui, el segon exemplar conegut i l'únic sencer. Anvers i revers presenten diferents encunyats respecte a l'exemplar publicat per Balaguer.

Lluís el Piadós, diner de Barcelona⁶.

ELSEN 2017

Diner 1. Pes: 1,35 grams (cospell faltat). Ø 22,35 mm. **INÈDIT.**

Anvers. + HLVDVVICVS INP. Creu interior.

Revers. BAR / CNIO / NA ◀ en tres línies.

Exemplar d'encuny d'anvers inèdit amb final de llegenda INP, amb la lletra N invertida, i revers BALAGUER núm. 7-3 amb les dues N invertides i petit triangle al final.

OGN 2009

Diner 2. Pes: 1,56 grams. Ø 22,35 mm. **INÈDIT.**

Anvers. + HLVDVVICVS IMR. Creu interior.

Revers. BAR / CNIO / NA● en tres línies.

Exemplar de mateixos encunys que el BALAGUER núm. 7-6. Es tracta del segon exemplar conegut amb l'error en la llegenda del revers amb lectura BARC-NIONA enlloc de BARCINONA.

6. Pel que fa als diners de Barcelona a nom de Lluís, no reproduïrem tots els exemplars coneguts com hem fet anteriorment per Girona i Roses per ésser el seu nombre més ampli.

Col·lecció privada

(x1.5)

Diner 3. Pes: 1,57 grams. Ø 22,35 mm. **INÈDIT.**

Anvers. + HLVDVVICV2 IMR. Creu interior.

Revers. BAR / CIIHO / NA● en tres línies.

És el darrer exemplar aparegut, excepcional pel seu estat de conservació i mòdul lleugerament superior a tots els coneguts. El seu anvers és similar al diner anterior, BALAGUER núm. 7-6, amb la lletra S girada, i hem de rectificar la lectura que en fa A.M. Balaguer, on la suposada lletra P del final de la llegenda d'anvers és, en realitat, una R.⁷ L'encuny de revers és inèdit, amb la primera lletra N amb el pal travesser a l'inrevés, i la segona posicionada normal. Al final de la llegenda hi trobem un punt.

Anvers

Revers

BIBLIOGRAFIA

AUREO&CALICÓ 2011 – Aureo&Calicó, subhasta 237, Col. Crusafont. Barcelona, 27 d'octubre del 2011.

AUREO&CALICÓ 2014 – Aureo&Calicó, subhasta 259, Col. Muntaner. Barcelona, 24 d'abril del 2014.

7. La rectificació de la lectura de la suposada lletra P en una R la fem en una comparació amb la lletra R de la llegenda del revers.

AUREO&CALICÓ 2017 – Aureo&Calicó, subhasta 291, Col. Ègara, vol. II. Barcelona, 26 d'abril del 2017.

BALAGUER – Balaguer i Prunés, Anna Maria. “Història de la moneda dels comtats catalans”. *Societat Catalana d'Estudis Numismàtics* (filial de l'Institut d'Estudis Catalans) Barcelona, 1999.

BÉNÉZET, LETHO-DUCLOS & SCHIESSER 2011 – Bénézet, Jérôme & Letho-Duclos, Jean-François & Schiesser, Philippe. “Une obole de Rosas au nom de Louis le Pieux”. *Bulletin de la Société Française de Numismatique*, 66e année, núm. 7, setembre 2011, p. 190-192.

BÉNÉZET, LETHO-DUCLOS & SCHIESSER 2011-12 – Bénézet, Jérôme & Letho-Duclos, Jean-François & Schiesser, Philippe. “Les monnaies de ROD/DA de Louis le Pieux”. *Acta Numismàtica* 41/42, Barcelona 2011-2012, p. 163-168.

CGB – CGB, subhasta v41, lot 5 (1,33 grams i 21 mm). París, 2010.

CRUSAFONT 1980 – De Crusafont i Sabater, Miquel. “Nou tipus carolingi de Barcelona de Carles el Calb”. *II Simposi Numismàtic de Barcelona*, Barcelona, 1980, p. 47-56.

CRUSAFONT 1983 – De Crusafont i Sabater, Miquel. “Nuevo tipo carolingio de la ceca de Roda”. *Acta Numismàtica* 13, Barcelona, 1983, p. 125-135.

CRUSAFONT & GELIS – De Crusafont, Miquel & Gelis, Joan. “Girona: tipus i seca inèdits de Lluís el Pietós”. *Acta Numismàtica* 44, Barcelona 2014.

DOMÉNECH – Doménech Belda, Carolina. “La circulation de monnaie carolingienne dans la péninsule ibérique. À propos d'un denier de l'atelier de Roda”. *Revue Numismatique*, 2013, p. 383-410.

ELSEN – Jean Elsen & ses Fils S.A. Subhasta 129, lot 334 (1,35 grams). Brussel·les, 11 de març del 2017.

CGB – CGB *numismatique*. Subhasta, lot 95 (1,56 grams). París, 18 de juny del 2009.

VQR - Vidal Quadras y Ramon, Manuel. “*Catálogo de la Colección de Monedas y Medallas de Manuel Vidal Quadras y Ramón*”. A. López Robert, Impresor. Barcelona, 1892 (4 volums). Puvill Editor, Barcelona, 1975 (reimpressió).